Indigo - en fargehistorie

Ingen farge har sin historie som indigo. Det påstås gjennom tidene å være verdens mest vanlige farge på tekstiler - på klesplagg i Asia, Afrika og senere Europa og Amerika. Via de gamle handelsveier ble også den karakteristiske indigoblå en del av interiøret i vår del av verden. Fortsatt er indigo framstilt på den gamle måten fra vekstplanter en veldig dyr farge, men nå produseres den industrielt i de større kvanta.

Av ifi.no

Indigofargen er helt spesiell. Laget på den gamle tradisjonelle måten er det den eneste vekstfargen som farger tekstilen gjennom en kjemisk reaksjon. Planten har vært kjent i minst 4000 år fra Asia og Afrika, men ingen vet helt sikkert når fargen oppsto. Den naturlige fargeframstilling er såpass komplisert at det nesten er underlig hvordan de kom fram til fargen. I moderne fagspråk snakker vi her om blant annet molekyler, elektroner, joner, osv.

Forstadiet til indigo er indikan. Det er ikke én plante, men forskjellige i samme vekstfamilie. De forskjellige arter er brukt i tusenvis av år i Den Fjerne Østen - i India, Kina og Japan. Med utgangspunktet i jordbruksprodukter ble fargen en handelsvare på lik linje med for eksempel krydder. De gamle arabiske handelsveier førte den til Middelhavslandene og deretter over hele Europa.

Over til industri

Det var den voksende engelske tekstilindustrien tidlig på 1800-tallet som gjorde at etterspørselen etter det kostbare fargeemnet indigo skjøt fart. Da de kom fram til den kjemiske formelen for indigomolekylen rundt 1900 ble mye forandret. Med den syntetiske indigo ble alt så mye lettere; produksjon av de større mengder til tekstilindustrien kom i gang i fabrikker i blant Nord-Europa. Det ble ulønnsomt for den nye tekstilindustrien å hente fargen fra store mengder med planter på landsbygda i fjerne strøk. Indigofargen er fortsatt en tradisjonell handelsvare i visse mengder, men da er den kostbar!

Indigofargen er forblitt en favoritt i det meste av Asia hvor de lager den på den gamle måten. De fleste områder har sine bestemte resepter som er ivaretatt gjennom historien; det er mange veier til målet. De bløtlagte indigoplanter blir i utgangspunktet vridd hvor første stadiet er at de får en lysegrønn farge, som eksempelvis blir samlet på oljefat. Derifra utløses indigo i vannet og man får en indigopasta. Prosessen går fra reduksjon til reduksjon - inntil man har det rette fargestoffet.

Alle naturfibre - som ull, bomull, lin, silke, etc. - kan farges med originalindigo, men det kan ikke syntetiske fibre. Indigofargen får så en karakteristisk slitasje på tekstiler; kanter eller andre utsatte steder blir lysere enn tekstilen ellers. De mørkeste partier er dypt rødblå, mens de lysere går mot grønt i det blå. Derfor blir betegnelsen indigo idag brukt i en litt bredere skala enn det ble gjort opprinnelig.

Historien om jeans

Rundt år 1500 fantes det i sjøfartsbyen Genoa en tekstil som ble kalt jean, som først og fremst ble benyttet til sjømannsklær fordi tøyet var så slitesterkt. Tekstilen var nærmest tykt som en seilduk og ufarget.

Midt på 1800-tallet ble behovet for slitesterke arbeidsplagg stort på USAs vestkyst - med etablering av gruvedrift, en klondyke-lignende gullfeber og etterhvert en voksende cowboykultur. Levi Strauss, født i Bayern, emigrerte til San Francisco i 1847 og åpnet sin første forretning noen år senere med arbeidsklær som spesialitet. I 1870 startet Levi Strauss og en kompanjong egenproduksjon av bukser laget av seilduk. De valgte å farge dem i indigo fordi den blå farge la seg rundt fibrene og gjorde tøyet spesielt slitesterk. Den tilsynelatende evigvarende jeanshistorien var i gang.

På 1920-tallet startet importen av konfeksjoner fra USA til Norden. Varehuset NK i Stockholm var det første som i 1947 lanserte jeans. Få år etter startet produksjonen av jeans i tekstilbyen Borås. Og med ungdomskulturen på 50-tallet, den sterkt voksende film- og musikkindustrien med frontfigurer som Marlon Brando, James Dean og rock & roll, gikk jeans definitivt fra å være arbeidstøy til å bli mote.